

Cloud Color

ทำไมบางครั้ง
เราไม่เห็นเมฆ..บางครั้ง
เห็นเป็นสีเทา..บางครั้งสีทาดำ

เมื่อเรามองไปบนท้องฟ้าบางวันเราอาจเห็นท้องฟ้าที่ปลอดโปร่งไม่มีเมฆ บางวันอาจเห็นเมฆขาว ปุกปุยที่มีรูปร่างต่าง ๆ กันไป ในขณะที่บางวัน โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนเวลาที่ฝนใกล้ตก เมฆที่เราเห็นอาจมีสีทาดำ จนดูน่ากลัว ในวันหนึ่ง ๆ เราอาจเห็นเมฆด้วยกันหลายครั้ง แต่จะมีใครสังเกตเห็นหรือไม่ว่าเมฆที่เราเห็นแต่ละครั้ง มีความแตกต่างกันอยู่ อาจจะในแง่ของสี รูปทรง ขนาด เมฆบางก้อนมีทั้งสีขาว สีเทา หรือแม้แต่สีส้มในก้อนเดียวกัน กล่าวมาตรงนี้ก็คงเริ่มสงสัยกันแล้วใช่ไหมคะว่าอะไรทำให้เกิดสีในเมฆและอะไรทำให้สีเมฆแตกต่างกันไป ในตอนแรกหลายคนอาจจะยังเดากันไม่ออกและคิดว่าเรื่องสีของเมฆนั้นเป็นเรื่องยากและซับซ้อน แต่อันที่จริงแล้วเรื่องนี้สามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทางแสงง่าย ๆ

วันนี้ผู้เขียนจะมาเสนอแนะกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องสีของเมฆ โดยใช้อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่หาได้ง่ายในห้องปฏิบัติการหรือหากใครไม่สะดวกก็อาจเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ภายในบ้านทดแทนได้

วัสดุ - อุปกรณ์มีอะไรบ้าง

บีกเกอร์แก้ว 250 ml

นมจืด (สีขาว)

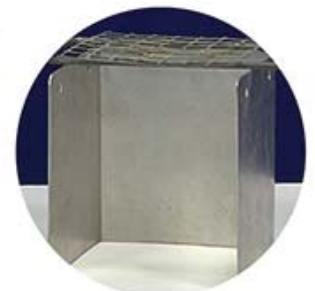
หลอดหยด

แท่งแก้วคนสาร

ไฟฉายแสงขาว

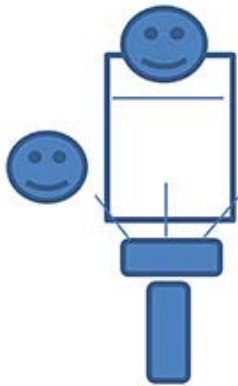
แผ่นบังลมและตะแกรงเหล็ก

มาทำการทดลองกันเถอะ

ขั้นตอนที่ 1

ใส่น้ำเปล่าลงในบีกเกอร์ประมาณ 8 ใน 10 ส่วนของบีกเกอร์ จากนั้นส่องไฟฉายขึ้นมาจากด้านล่างของบีกเกอร์ และสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้น โดยสังเกตจากทั้งทางด้านข้างและด้านบนของบีกเกอร์ ลักษณะดังภาพ

ขั้นตอนที่ 2

เติมนมลงในบีกเกอร์โดยใช้หลอดหยด ประมาณ 2-3 หยด จากนั้นใช้แท่งแก้วคนสารให้เข้ากันและส่องไฟฉายดังเดิม สังเกตสีและการกระจายของแสงในลักษณะเดียวกับขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนที่ 3

เติมนมเพิ่มลงในบีกเกอร์อีกประมาณ 1 ใน 10 ส่วน คนให้เข้ากันจากนั้นทำการส่องไฟฉายและสังเกตดังเดิม

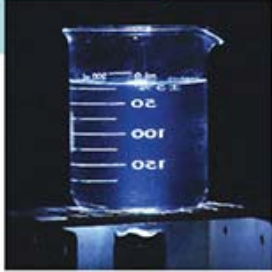
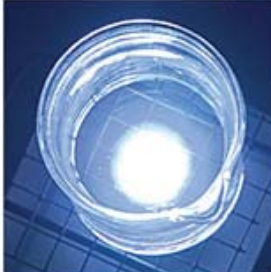

ข้อสังเกต

1. ปริมาณนมที่ใสในขั้นตอนที่ 3 เปลี่ยนไปตามปริมาณน้ำในภาชนะ
2. กิจกรรมนี้ควรทำในห้องมืดเพื่อให้เห็นผลการทดลองที่ชัดเจนขึ้น

มาบันทึกผลการทดลองกันเถอะ

การเติมนม	ผลการสังเกตจากด้านข้างบีกเกอร์	ผลการสังเกตจากด้านบนบีกเกอร์
ไม่เติมนม	 <p>เห็นเพียงน้ำใส ๆ ไม่มีสี</p>	 <p>เห็นแสงไฟจากไฟฉายที่ส่องมาจากกันบีกเกอร์ และน้ำมีสีขาวเล็กน้อยแต่ใส</p>
เติมนมลงไป 2-3 หยด	 <p>คอลลอยด์* มีความขุ่นเล็กน้อย สีจะออกขาวเมื่อเทียบกับน้ำที่ยังไม่หยดนม</p>	 <p>คอลลอยด์มีสีขาวขุ่นเล็กน้อยและเห็นแสงจากไฟฉายส่องมาจากกันบีกเกอร์</p>
เติมนมลงไป 1 ใน 10 ส่วนของบีกเกอร์	 <p>คอลลอยด์มีสีขาวขุ่นมากและบริเวณด้านบนสีออกเทาดำ</p>	 <p>แสงจากไฟฉายลอดผ่านคอลลอยด์มาได้ น้อยมาก คอลลอยด์มีสีเทาดำ</p>

* คอลลอยด์ หมายถึง สารที่ประกอบด้วยอนุภาคของสารชนิดหนึ่งซึ่งมีขนาดเล็กมาก มีเส้นผ่านศูนย์กลางระหว่าง 10^{-7} - 10^{-4} เซนติเมตร กระจายอยู่ในตัวกลางอย่างถาวรและมองเห็นเป็นเนื้อเดียว เช่น หมอก นํ้านม

ชวนคิด

ให้เปรียบเทียบสีของน้ำเปล่าเมื่อถูกส่องด้วยไฟฉายสีของคอลลอยด์ที่มีนปริมาณเล็กน้อย และคอลลอยด์ที่มีนปริมาณมาก หากสมมติให้อนุภาคของนมเป็นเสมือนละอองน้ำในก้อนเมฆ ผู้อ่านจะอธิบายการเกิดสีของเมฆได้อย่างไร

มาลองอธิบายผลการทดลองกัน

การที่เราเห็นเมฆมีสีต่าง ๆ กันนั้นเกิดจากการที่แสงตกกระทบหยดน้ำภายในก้อนเมฆและเกิดการกระเจิงของแสงเข้ามาสู่ตาของเราแตกต่างกัน การทดลองข้างต้นเป็นการจำลองให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการกระเจิงของแสงกับสีของวัตถุ น้ำที่ปราศจากนมจะเหมือนกับท้องฟ้าที่มีละอองน้ำขนาดเล็กและมีปริมาณอยู่น้อยมาก แสงจึงไม่ตกกระทบจนเกิดการกระเจิงมาสู่ตาเรา เราจึงไม่เห็นละอองน้ำเหล่านั้นในลักษณะกลุ่มก้อนของเมฆ

เมื่อใส่นมเข้าไป อนุภาคของนมจะเสมือนละอองน้ำขนาดใหญ่ภายในก้อนเมฆ ซึ่งเมื่อแสงไปตกกระทบจะเกิดการกระเจิงของแสงมายังตาของเรา ทำให้เรามองเห็นเป็นสี ถ้าแสงสามารถกระเจิงมาสู่ตาของเราได้ครบทุกสเปกตรัมของแสงเราก็จะเห็นเป็นสีขาว ดังเช่นที่เรามองเห็นเมฆมีสีขาวเป็นรูปทรงต่าง ๆ

การทดลองในขั้นตอนที่ 3 เมื่อใส่นมปริมาณมากจะเสมือนก้อนเมฆที่มีละอองน้ำขนาดใหญ่และอยู่กันหนาแน่น ซึ่งเมื่อส่องไฟฉายจากกันบิกเกอร์จะพบว่าบริเวณด้านบนของคอลลอยด์ ซึ่งอยู่ห่างจากจุดกำเนิดแสงจะมีสีเทาดำ เนื่องจากอนุภาคนมที่หนาแน่นเป็นตัวดูดบังแสงทำให้แสงเดินทางไปไม่ถึงบริเวณนั้น ในกรณีเช่นนี้เราจะพบเจอได้บริเวณฐานเมฆ ที่ซึ่งแสงจากดวงอาทิตย์ด้านบนเดินทางมาไม่ถึง (ภาพ ก) และในกรณีที่ภายในก้อนเมฆมีละอองน้ำอยู่จำนวนมากเช่น ในช่วงก่อนฝนตกก็จะพบเจอเมฆเป็นสีเทาดำได้

ภาพ ก บริเวณฐานเมฆที่มีสีเทาดำนั้นเกิดจากแสงจากดวงอาทิตย์ส่องผ่านมาไม่ถึง เช่นเดียวกับการทดลองที่บริเวณด้านบนของคอลลอยด์มีสีเทาดำเนื่องจากแสงจากไฟฉายจากกันบิกเกอร์ส่องมาไม่ถึง

จากกิจกรรมที่นำเสนอไปนั้นสามารถใช้อธิบายเรื่องการเกิดเมฆสีขาว และเทาดำ อย่งไรก็ตามสีของเมฆไม่ได้มีเพียงสีขาวและเทาดำเท่านั้น บางครั้งอาจมีสีส้มเหลือง ส้มแดง เขียว ฯลฯ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะในบางครั้งแสงที่เดินทางสู่ก้อนเมฆไม่ได้เป็นแสงสีขาวตลอด เช่น ช่วงเช้าหรือเย็น แสงในช่วงคลื่นสีน้ำเงินที่กระเจิงได้ดีจะกระเจิงออกไปเกือบหมด เหลือเพียงแสงสีส้มแดง เมื่อแสงสีส้มแดงเหล่านี้ตกกระทบก้อนเมฆและกระเจิงมาสู่ตาเรา เราจึงเห็นก้อนเมฆเหล่านั้นมีสีส้มแดง

กิจกรรมการทดลองเรื่องสีของเมฆนี้เป็น การทดลองอย่างง่ายที่เน้นให้เด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือผู้ที่สนใจมีความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องนี้ โดยผู้ที่ทำกิจกรรมนี้ควรจะมีความรู้พื้นฐานเรื่องการเกิดเมฆมาก่อน เพื่อที่จะสามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบ และกลไกในการเกิดเมฆเข้ากับเรื่องการเกิดสีของเมฆได้

ขอขอบคุณภาพประกอบจาก

1. ดร. สงกรานต์ อักษร รองอธิบดี ฝ่ายวิชาการ กรมอุตุนิยมวิทยาแห่งประเทศไทย
2. นางสาววิษุราตรี กลีบแสง นักวิชาการสาขาโลก ดาราศาสตร์ และอวกาศ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3. สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

บรรณานุกรม

The Color of Clouds. Retrived September 25, 2015, from <http://www.srh.noaa.gov/jetstream/clouds/color.htm>
The Colour of Clouds. Retrived September 25, 2015, from <http://optics.kulgun.net/Cloud-Colour/>
คอลลอยด์. พจนานุกรมศัพท์วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2558, จาก <http://escivocab.ipst.ac.th/>